

Riigikogu juhatus

06.03.2015

Kollektiivse pöördumise menetlusest

Riigikogu juhatusel esitati 2014. aasta 21. oktoobril kollektiivne pöördumine seoses töövõimereformi elluviimisega seotud eelnõude menetlemisega. Juhatus suunas pöördumise märgukirjana täitmiseks sotsiaalkomisjonile.

Riigikogu sotsiaalkomisjon on korduvalt arutanud töövõimereformiga seotud küsimusi. Istungitest on osa võtnud lisaks Sotsiaalministeeriumi ja Töötukassa esindajatele ka Eesti Puuetega Inimeste Koja, Eesti Kurtide Liidu, Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu, Eesti Nägemispuuetega Inimeste Keskliidu, Eesti Patsientide Esindusühingu ja paljude teiste erivajadustega inimeste ühenduste esindajad. Töövõimereformiga seotud aruteludes tõusetusid ka pöördumises esitatud küsimused ja neile otsiti vastuseid.

1. Puudega inimeste ja neid hooldavate perekondade sotsiaal- ja tugiteenused

Hoolduskoormust puudutavad küsimused ja kohaliku omavalitsuse poolt korraldatavate hoolekandeteenuste miinimumnõuded reguleeritakse peagi Riigikogusse jõudva sotsiaalseadustiku eriosa seadusega. Kohalike omavalitsuste hoolekandeteenuste arendamiseks ja teenuste osutamise toetamiseks on ette nähtud Euroopa Sotsiaalfondi avatud voorud. Esimene voor on planeeritud välja kuulutada 2015. aasta lõpus. Toetatavate hoolekandeteenuste hulka kuuluvad koduteenus, hooldusteenus (intervall- või päevahooldusena), isikliku abistaja teenus, tugiisikuteenus, sotsiaaltranspordi teenus ning häirenupu teenus. Kõigi nende teenuste osutamise eesmärk on tööealise isiku hoolduskoormuse vähendamine ja/või erivajadustega inimese toimetuleku tõstmine tööturule asumise võimekuse suurendamiseks. Hoolduskoormust peaks vähendama ka toetus erivajadustega inimeste eluaseme füüsiliseks kohandamiseks. Selle toetuse kogusummaks on planeeritud 12 miljonit eurot (ERF-i osa 10,2 miljonit ja riiklik kaasfinantseering 15%). Toetuse taotlemiseks võivad esitada avalduse erivajadusega ja puudest tuleneva tegevuspiiranguga isikud, kellel on puue määratud kauemaks kui 6 kuud ja kes vajavad teise isiku kõrvalabi või kellel esineb olulisi raskusi, et teostada igapäevategevusi.

2. Tööandjatele asjakohaste soodustuste ja stiimulite loomine

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (edaspidi TTOS) kohaselt on tööandjal kohustus kujundada ja sisustada töökoht nii, et vältida tööõnnetusi ja tervisekahjustusi ning säilitada töötaja töövõime ja heaolu. TTOS § 10¹ lõigete 1 ja 4 järgi peab tööandja looma puudega töötajatele sobivad töö- ja olmetingimused. Nende töövahendid ja töökoht tuleb kohandada vastavalt nende kehalistele ja vaimsetele võimetele. Riik on TTOS-is sätestatud tööandja kohustused osaliselt üle võtnud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse (edaspidi TTTS) ja tööhõiveprogrammi alusel tööturul kõige kaitsetumate sihtrühmade (töötud) puhul ning nende isikute puhul, kes teevad tööd teise isiku juhtimise ja kontrolli all või valitaval ametikohal. Tööandja kulutusi vähendavad tööturuteenused on: palgatoetus, töötamiseks vajaliku

abivahendi tasuta kasutada andmine, tööandjale tööruumide ja -vahendite kohandamise kulu osaline või täielik hüvitamine, tugiisikuga töötamine. Vähenenud töövõimega inimese töö leidmist toetab ka tööintervjuul abistamise teenus. 2015. aastal on kavas kehtestada tervise- ja tööministri käskkirjaga „Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale“ tööturuteenuste osutamise tingimused vähenenud töövõimega isikutele. Teenuste osutamist kaasrahastatakse ESF-i meetmest „Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine“. Eespool nimetatud käskkirja alusel hakkab Eesti Töötukassa alates 2016. aastast osutama oluliselt suuremas mahus tööturuteenuseid vähenenud töövõimega isikutele ja nende tööandjatele. Planeeritud on osutada juba täna olemasolevaid teenuseid, katsetada uusi teenuseid ning laiendada TTTS-i ja tööhõiveprogrammi alusel osutatavate teenuste sihtrühmasid. Tööandjatele on kavandatud uute teenustena tööandjate nõustamine ja koolitamine vähenenud töövõimega töötaja tööle võtmiseks või temaga töösuhte jätkamiseks ning vajaduse korral töötaja koolitusega seotud lisakulu hüvitamine, mis on tingitud töötaja puudest või tervises seisundist (nt viipekeeleõlgi kulu).

Lisaks tööturumeetmetele on mitmeid soodustusi ja stiimuleid, mis soodustavad vähenenud töövõimega inimeste töötamist:

- 1) tööandjal on võimalik anda töötajale, kellel on tuvastatud töövõime kaotus 40% ja enam või kellele on määratud puude raskusaste, tulumaksuvabalt abivahendeid väärtuses, mis kalendriaastas ei ületa 50% töötajale selle aasta jooksul makstud ja sotsiaalmaksuga maksustatud väljamaksete summast;
- 2) riik maksab töövõimetuspensioni saava töötaja eest sotsiaalmaksu riigieelarvega kehtestatud kuumäära ulatuses;
- 3) töötaja puhul, kes saab töövõimetuspensioni, ei ole tööandjal kohustust maksta sotsiaalmaksu töötasu alammäralt, vaid tegelikult makstud tasult;
- 4) töövõimetuspensioni saajatel on õigus täiendavale 7-päevasele lisapuhkusele, mille tasu hüvitatakse tööandjale riigieelarvest;
- 5) hüvitis, mida tööandja maksab töötajale isikliku sõiduauto kasutamiseks kodu ja töökoha vahelisteks sõitudeks, on maksuvaba;
- 6) kulutused, mida tööandja on teinud töötaja tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel saadud tervisekahjustuse raviks, on tulumaksuvabad.

Sotsiaalse ettevõtluse osas – Vabariigi Valitsus kiitis 2015. aasta 19. veebruari istungil heaks „Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020“. Arengukava rakendusplaani teise alaeesmärgi „Kodanikuühenduste mõju ühiskondlike probleemide ennetamisele ja lahendamisele ning inimeste heaolu parandamisele on kasvanud sotsiaalse innovatsiooni, sotsiaalse ettevõtluse ja avalike teenuste osutamisega“ punktis 2 on kavandatud muu hulgas sotsiaalse innovatsiooni ja sotsiaalse ettevõtluse mõistete defineerimine ja sellealase tegevuse edendamine. Arengukava on avaldatud Siseministeeriumi kodulehel <https://www.siseministeerium.ee/arengukava2020/>.

3. Kooli lõpetavate puudega noorte ligipääs tööturule

ESF-i vahenditest on planeeritud laiendada puudega inimestele suunatud teenuseid õppivatele töötajatele ehk neile õppijatele, kes ei saa TTTS § 6 lõike 6 alusel end töötuna arvele võtta ent töötavad või soovivad tööd leida. Lisaks olemasolevatele teenustele (abivahendi tasuta kasutada andmine, tööandjale tööruumide ja -vahendite kohandamise kulu osaline või täielik hüvitamine, tugiisikuga töötamine, tööintervjuul abistamine) osutatakse töötajana registreeritud õppijatele vajaduse korral ka kogemusnõustamise teenust. Õppijatele osutatakse mobiilset nõustamist, ilma et nad peaksid olema Töötukassas töötuna või töötajana registreeritud.

Vähenenud töövõimega töötule osutatakse uue teenusena kaitstud töö teenust. Puude või tervisekahjustusega inimeste töövõime säilitamiseks ja parandamiseks hakatakse alates 2016. aastast osutama tööalast rehabilitatsiooni. Nimetatud teenust hakatakse osutama tööalasele (16-aastasele kuni vanaduspensioniealisele) inimesele, kellele on määratud kas puue (puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 tähenduses), püsiv töövõimetus (riikliku

pensionikindlustuse seaduse alusel), invaliidsusgrupp tähtajatult (riiklike elatusrahade seaduse alusel) või osaline töövõime (töövõimetoetuse seaduse alusel) ning kes otsib tööd (on registreeritud töötu) või on hõivatud tegevusega, mis ei lase tal end töötuna arvele võtta (nt töötajad, õppijad, ettevõtjad, ajateenistuses olijad). Puudega noortele laieneb ka noortegarantii raames Töötukassa poolt juba osutatav „Minu esimene töökoht“ teenus, mille eesmärk on soodustada noorte töölevõtmist läbi soodsama palgatoetuse kui on palgatoetuse tööturuteenuse tavalised tingimused.

4. Töövõimereformi kulu ja tulususe analüüs, rakenduskava ning riski- ja finantsanalüüs

Töövõimereformi kulu ja tulususe analüüs viidi läbi töövõimetoetuse seaduse eelnõu mõju analüüside koostamise käigus. Töövõimereformi puhul on kindlasti vajalik jälgida selle rakendamise tulemusi ning hinnata prognooside paikapidavust, meetmete asjakohasust ja tulemuslikkust ning vajaduse korral arendada ja mitmekesistada meetmeid. Eesmärgiks on tagada nüüdisaegne, asjakohane, tulemuslik ja praktiline kasutatav õigusraamistik ning meetmete ja teenuste terviklikkus. Sealjuures on vajalik arendada reformi finantsmudelit ning tagada reformiga seotud meetmete ja teenuste jätkusuutlikkus.

Töövõimereformi rakendamisel tagab iga-aastase rakenduskava koostamise ja jälgimise töövõimereformi juhtrühm ning projektirühm.

Ühtlasi on Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel koostatud ja allkirjastatud erinevate osapoolte vahel hea tahte koostöölepe, mis suures osas puudutab hoolduskoormust ja toetatavaid teenuseid. Tänapäevaks on leppe allkirjastanud 15 osapoolt, sh Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Omastehooldajate Liit, Pimedate Liit jt.

Lisaks sotsiaalkomisjoni istungitel toimunud aruteludele valmistas sotsiaalkomisjon pöördumise esitanute soovil 2015. aasta 6. novembriks ette olulise tähtsusega riikliku küsimuse „Töövõimereformist ja puuetega inimeste olukorrast“ arutelu. Ühe ettekandjana esines ka pöördumise esitanute esindaja Tiia Sihver. Samal kuupäeval toimus ka sotsiaalkomisjoni istung, kus samuti arutleti töövõimereformi kohta tehtud pöördumises toodud märkusi ja ettepanekuid. Istungil osalesid pöördumise esitanute esindajad.

Sotsiaalkomisjon loeb kollektiivse pöördumise menetluse lõppenuks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heljo Pikhof

Sotsiaalkomisjoni esimees